

JONGEREN AAN HET WERK

SP ACTIEPLAN JEUGDWERKLOOSHEID

Sadet Karabulut, SP-Tweede Kamerlid
Maureen van der Pligt, Fractiemedewerker
Lieke Smits, Fractiemedewerker
November 2012

INLEIDING

De crisis raakt jongeren bovengemiddeld hard. In Spanje en Griekenland hebben jongeren nauwelijks kans op een baan. Meer dan de helft van de jeugd in deze landen is momenteel werkloos. Ook in de rest van Europa loopt de jeugdwerkloosheid snel op. In de zeventien eurolanden ligt de werkloosheid op 22.8%. En waar in Nederland de 'gewone' werkloosheid steeg van 5% naar 6,8%, daar is maar liefst 12,8% van de Nederlandse jongeren werkloos.

Dit is niet alleen schadelijk voor de jongeren, maar ook voor de Nederlandse economie. Want wat als het economisch eindelijk weer beter gaat? Wat voor toekomstperspectief hebben de jongeren dan, na een aantal jaren van werkloosheid? Is de schade die ze hebben opgelopen dan nog te herstellen? En hoeveel tijd en moeite gaat dat kosten? Hoeveel jongeren hebben dan al de moed verloren of zijn de competenties die ze op school hebben geleerd, alweer kwijt? Niets doen is voor de SP geen optie. De politiek moet alles op alles zetten om te voorkomen dat jongeren hun toekomst wordt ontnomen vanwege een crisis die ze niet hebben veroorzaakt.

Het tegengaan van werkloosheid begint bij investeringen in de economie, om banen te scheppen. Maar om jeugdwerkloosheid tegen te gaan kan de overheid meer doen. Daarom presenteert de SP dit Actieplan jeugdwerkloosheid. Voor banen, opleiding, stageplaatsen en begeleiding van jongeren. Met al deze voorstellen kan al voor het einde van de crisis begonnen worden met het bestrijden van jeugdwerkloosheid.

JONG EN WERKLOOS

Door verschillende definities van jeugdwerkloosheid oogt de Nederlandse jeugdwerkloosheid in vergelijking met andere Europese landen vaak bedrieglijk laag. Zo moet je in Nederland bereid zijn om minimaal 12 uur per week te werken voordat je als werkloze wordt geregistreerd. In de internationale definitie ontbreekt deze grens. Daarnaast wordt in het buitenland iemand vaak als werkloze geregistreerd, wanneer hij of zij na twee weken geen werk kan vinden. In Nederland duurt het langer voor iemand meetelt in de statistieken. Bovendien schrijven veel jongeren zich niet in als werkzoekende. Zij verwachten niet dat de overheid ze nog kan helpen of ze worstelen met complexe problemen als schulden, dakloosheid of ziekte. Het ligt dus voor de hand te denken dat de jeugdwerkloosheid in Nederland veel hoger ligt dan de officiële 12,8%.

De VN-organisatie International Labour Office en de OESO constateren dat wereldwijd de jeugdwerkloosheid toeneemt en het aantal reguliere banen voor jongeren afneemt.¹ Vanwege de crisis en de flexibilisering van de arbeidsmarkt in de geïndustrialiseerde landen lopen jongeren met zwakke arbeidsmarktposities (lager opgeleiden, jongeren met een functionele beperking en jongeren met niet-westerse achtergrond of herkomst) een groot risico om langdurig werkloos te blijven. Er dreigt een 'lost generation' te ontstaan. Omdat er na de crisis behoefte is aan voldoende goed opgeleide jonge arbeidskrachten is er niet alleen sprake van een sociaal maar ook van een levensgroot economisch probleem.

De Europese Commissie steunt verschillende initiatieven in lidstaten om de arbeidsmarktpositie van jongeren te verbeteren en de overgang van school naar werk te bevorderen, waaronder het beperken van vroegtijdige schooluitval, bevorderen van stage- en leerwerkplaatsen, loon- en trainingssubsidies om werkgevers te motiveren om jongeren in te huren en belastingverlaging om de kosten van tewerkstelling of inhuur van jongeren te verminderen. Ook het bevorderen van zelfstandig ondernemerschap en het gezamenlijk optrekken van sociale partners en lokale belanghebbenden wordt bepleit.

Ook de Nederlandse overheid heeft zich ingezet. Zo is met succes actie ondernomen om het aantal vroegtijdig schoolverlaters te beperken. Daarna bleef het echter stil. Voormalig staatsecretaris De Krom heeft gezegd veel inspanningen te verwachten van gemeenten, lokale werkgevers, maatschappelijke organisaties en uitzendorganisaties.² Deze verwachting was gebaseerd op het belang dat lokale overheden hadden bij veilige stadscentra en buurten.³ Helaas zien we in de praktijk niets terug van deze ambities. De jeugdwerkloosheid blijft oplopen en initiatieven blijven uit.

Uit onderzoek van Forum uit juli 2012 blijkt een dramatische stijging van werkloosheid onder kinderen van migranten. De gemiddelde werkloosheid onder jongeren tot 25 jaar met een migrantenachtergrond steeg naar 29% in het eerste kwartaal van dit jaar.⁴ De kans dat dit percentage in werkelijkheid nog hoger ligt, is levensgroot.

Niets doen is dus geen optie. Het is pijnlijk dat in het recent gepresenteerde regeerakkoord van Rutte-II met geen woord over jeugdwerkloosheid wordt gerept. De Nederlandse overheid moet niet wegstijven maar zich ontfemen over de jeugd. Dit Actieplan jeugdwerkloosheid is nu harder nodig dan ooit.

1 ILO 2012, OESO 2012.

2 Divosa-bijeenkomst op 14 juni 2012 in Almere.

3 Voormalig Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2012.

4 Forum, Allochtonen op de arbeidsmarkt, 1^e kwartaal 2012.

ACTIEPLAN

INVESTEER IN BANEN, BANEN, BANEN

Het is een simpele wetmatigheid. Als mensen minder overhouden in hun portemonnee, geven ze minder uit. Bedrijven verkopen dan minder producten vanwege vraaguitval. Het gevolg is werkloosheid. We zien het nu massaal gebeuren in de bouwsector. Omdat er niet meer wordt geïnvesteerd is de hele bouw stil komen te liggen. En in plaats van investeren, kiest de regering voor scherpe bezuinigingen. De werkloosheid neemt verder toe door de forse bezuinigingen op de overheid. Tienduizenden banen in de zorg, het onderwijs en andere publieke voorzieningen zullen verdwijnen. Vooral jongeren met een lagere opleiding zijn de dupe van deze bezuinigingen. De economie wordt nu kapot bezuinigd, terwijl de oplossing in crisistijd ligt in een ambitieus investeringspakket. De SP kiest voor een investeringspakket van drie miljard euro in de economie, de bouw en het midden- en kleinbedrijf. Dit houdt de koopkracht op peil, de economie draaiende en levert banen op. Dat is de beste remedie tegen jeugdwerkloosheid.

NIET HET BOS IN MAAR AAN HET WERK

Sinds 1 januari van dit jaar worden jongeren die bij een gemeente of uitkeringsinstantie voor hulp aankloppen niet direct geholpen. Jongeren moeten vier weken zelf gaan zoeken naar een oplossing voor hun werkloosheid. Pas na deze periode komen zij mogelijk in aanmerking voor hulp en begeleiding naar een opleiding, een baan, een inkomen of een combinatie van deze zaken. Na het afschaffen van de bijstand voor jongeren onder de 27 jaar is dit een volgende stap in het dieper in de problemen brengen van jongeren. De SP wil dat jongeren die aankloppen bij de overheid ook hulp krijgen. Een overheid die de jeugd wantrouwt en aan haar lot overlaat, is een overheid die het signaal geeft niet te geloven in haar toekomst. De SP gelooft wel in onze jongeren. Daarom moeten zij niet door de overheid het bos in gestuurd worden maar meteen aan het werk geholpen worden.

GELIJKE RECHTEN VOOR JONGEREN

Jongeren hebben vaak tijdelijke, flexibele contracten. Hiermee is hun positie op de arbeidsmarkt slecht. Evenals ouderen, lager opgeleiden en mensen met een beperking kampen zij met achterstanden. Jongeren zitten op de schopstoel. Kinderen van migranten zijn oververtegenwoordigd in banen met flexibele contracten. Bij economische tegenwind vliegen zij er als eerste uit. Jongeren bouwen nauwelijks werknemersrechten op, zoals een werkloosheidsuitkering en ontslagvergoedingen. Jongeren verdienen meer zekerheid en bescherming. Niet in de laatste plaats tegen ontslag. De SP heeft hiertoe een initiatiefwet opgesteld, 'Zekerheid voor flex'.⁵ Met deze wet krijgen mensen met flexibele contracten onder andere recht op ontslagvergoeding, een fatsoenlijke opzegtermijn en na maximaal twee jaar tijdelijke contracten een vast contract.

OUD ERUIT? JONG ERIN!

Mensen boven de vijftig jaar komen moeilijk aan een baan. Boven de zestig jaar lijkt het in deze economisch slechte tijden welhaast onmogelijk om een baan te krijgen bij werkloosheid. Het aantal werkzoekende ouderen zal door de crisis alleen maar oplopen. Door versnelde verhoging van de AOW- en pensioenleeftijd zal het aantal werkloze ouderen nog verder toenemen. Dit heeft ook zijn weerslag op de baankansen van jongeren. Een deel van de ouderen kan, indien zij daartoe de mogelijkheden hebben, vervroegd uit het arbeidsproces treden. Op deze manier geven zij jongeren een kans. Om dit te realiseren moet gezocht worden naar mogelijkheden om ouderen vroeger uit te laten treden. Als leidraad zou hierbij de regel moeten gelden dat als een oudere eruit gaat er één op één een jongere wordt aangenomen.

AANPAK VAN SCHOOLUITVAL OP VMBO EN MBO

De afgelopen jaren is er door de regering hard gewerkt om schooluitval op VMBO en MBO tegen te gaan. Maar de uitvalpercentages zijn nog steeds erg hoog. Vooral in grote steden zoals Amsterdam en Rotterdam verlaat nog altijd meer dan 10% van de leerlingen vroegtijdig de school. Veel leerlingen hebben op het MBO niet het idee dat ze wat leren. Lege roosters, veel lesuitval en slecht onderwijs zorgen er regelmatig voor dat jongeren afhaken. Door het zogenaamde 'competentiegericht onderwijs' is vakinhoud op veel opleidingen op de achtergrond komen te staan. Door schaalvergroting en fusies voelen leerlingen zich niet meer gekend.

⁵ Zie voor tekst wetsvoorstel en samenvatting: www.sp.nl/werk/nieuwsberichten/12250/120703-sp_en_pvda_presenteren_wetsvoorstel_zekerheid_voor_flex.html Deze initiatiefwet is samen met de PvdA opgesteld. Onlangs heeft de PvdA haar steun voor de wet ingetrokken.

Onder leerlingen die een opleiding op MBO-1 niveau volgen zijn de uitvalspercentages extreem hoog met zo'n 40%. De oorzaken zijn verschillend. Leerlingen maken een bewuste keuze om te stoppen met school en te gaan werken. Bijvoorbeeld omdat ze de verkeerde studiekeuze hebben gemaakt of omdat de begeleiding van de school niet voldoende is. Een ander deel van de jongeren wil gewoon gaan werken en zijn voor hun inkomen dus afhankelijk voor het vinden van een baan. Er zijn ook leerlingen voor wie het MBO-1 en -2 niveau gewoon te hoog gegrepen is.

Van de voortijdige schoolverlaters bestaat een groep uit zogenoemde 'overbelaste' leerlingen. Dit zijn leerlingen die te maken hebben met een opeenstapeling van problemen. Uiteenlopend van beperkte vaardigheden en gedragsproblemen tot een gebroken gezin, chronische armoede, schulden, verslaving, gebrekkige huisvesting in een kwetsbare buurt, criminaliteit in de directe omgeving etc. Voor deze jongeren worden de problemen zo groot en ingewikkeld dat het hen teveel wordt en ze de school verlaten.

Het aantal overbelaste leerlingen is de afgelopen jaren behoorlijk gestegen. Dit legt grote druk op het onderwijs en op (V)MBO-leraren die deze leerlingen samen met 'normale' leerlingen in de klas hebben. Het uitvallen van deze leerlingen is niet alleen steeds opnieuw een individueel drama, maar ook een drama voor het beroepsonderwijs in Nederland. Het is onacceptabel dat deze leerlingen zonder verdere scholing op een arbeidsmarkt terecht komen waar kennis en opleiding steeds belangrijker worden. In onze huidige economie zijn deze vroegtijdig schoolverlaters in veel gevallen bij voorbaat al kansloos. Om deze problemen op te lossen stelt de SP de volgende maatregelen voor.

- *Zet scholen op met ruimte voor extra begeleiding en zorg, zogenoemde plusscholen, voor leerlingen die het MBO-1 en -2 niveau niet aan kunnen of dreigen uit te vallen. Hiervoor moet een aantal VSO- en VMBO-scholen worden ondersteund om snel en waar mogelijk gezamenlijk een aantal plusscholen met extra ondersteuning te realiseren.*
- *Verhoog de leeftijdsgrens van 23 jaar naar 27 jaar voor toetreding tot het MBO en geef jongeren ruimere mogelijkheden terug te keren naar school. Op die manier hebben leerlingen die de school hebben verlaten om te gaan werken en geld te verdienen, altijd de mogelijkheid later terug te keren om zich alsnog verder te scholen.*
- *Verleng de schooltijd voor leerlingen die klaar zijn met school maar willen doorleren.*
- *Zorg voor meer kleinschalige scholen, waar leerlingen gekend worden door hun docenten. Voor leerlingen die dat prettig vinden, moeten er vakscholen worden opgezet, waar ze na zes jaar een MBO-2 diploma kunnen halen. Zo zal de uitval tussen VMBO en MBO verminderen.*
- *Voor leerlingen die praktisch zijn ingesteld moet vanaf het begin van de middelbare school de mogelijkheid bestaan om de meerderheid van de tijd praktisch bezig te zijn. Lesstof kan op deze vakscholen aan de hand van de praktijk worden aangeboden.*
- *Vakinhoud moet voorop staan in het beroepsonderwijs. De opleidingen moeten daarom verbeterd worden zodat ze uitdagend en vakgericht zijn.*

STAGEPLAATSEN

Minder werk betekent ook minder stage- en leerwerkplekken. Door de recessie, groeiende werkloosheid en faillissementen dreigt een gigantisch tekort van tienduizenden stageplaatsen in Nederland. Hierdoor komen schoolgaande jongeren klem te zitten. Een tekort aan stageplaatsen betekent groei van het aantal voortijdig schoolverlaters en van de jeugdwerkloosheid. Om te voorkomen dat we vakkrachten gaan missen en jonge talenten verloren gaan is actie nodig voor meer stageplaatsen.

De volgende maatregelen zijn nodig:

- *Extra vakmentoren inzetten die de werkgever en de jongeren begeleiden op de stageplaats. Vakmentoren zijn (ex-)werknemers die de bedrijven door en door kennen. De vakmentor kan nieuwe kansen creëren op stage- of leerwerkplaatsen voor leerlingen.*
- *Compenseer werkgevers die jongeren een werkplek bieden voor de beroepsbegeleidende leerweg (BBL) niveaus 1 en 2. Hiervoor kan een regeling worden getroffen als jongeren aantoonbaar veel begeleiding nodig hebben of beschikken over te weinig arbeidscapaciteit. Ook kunnen deze aanbieders van stageplaatsen een korting op sociale lasten ontvangen.*
- *Bied kleine werkgevers extra ondersteuning en een financiële tegemoetkoming als zij zich bijscholen tot erkend leerwerkmeester voor de BBL en BOL (beroepsopleidende leerweg) niveau 1 en 2. Het valt voor kleine bedrijven niet mee om een erkend leerbedrijf te worden. Alleen al de kosten voor de opleiding – gemiddeld ongeveer 750 euro – vormen een drempel. En zonder deze stages of leerwerkplekken kunnen veel jongeren hun MBO-opleiding niet afmaken. Zo vallen jongeren te vroeg uit zonder te beschikken over een startkwalificatie.*

- *Laat bij alle aanbestedingen en subsidies die de overheid doet, vastleggen hoeveel stage- en leerwerkplekken de opdrachtnemer moet verzorgen voor jongeren tot 27 jaar.*
- *De school is te allen tijde verantwoordelijk voor het vinden van een stageplaats voor leerlingen. Het is niet acceptabel dat leerlingen niet kunnen afstuderen omdat er geen stageplaats gevonden kan worden.*

JONGE ARBEIDSGEHANDICAPTEN

Om te voorkomen dat jongeren met een beperking het slachtoffer worden van de crisis moeten we nu ingrijpen. Hogere werkloosheid leidt ertoe dat – door een groter aanbod van arbeidskrachten – steeds hogere startkwalificaties vereist zijn voor laaggeschoolde functies. Jongeren met een beperking komen dan helemaal niet meer aan de slag. Inmiddels hebben ruim 219.000 mensen met een beperking een Wajonguitkering. Uit niets blijkt dat werkgevers vanzelf meer arbeidsplekken zullen gunnen aan jongeren met een beperking. Al jaren schommelt het aantal werkende jonggehandicapten rond de 25%. Minder dan de helft van deze jongeren werkt bij reguliere werkgevers. Als ze dit wel doen, zijn de werkgevers vaak afhankelijk van ondersteuning. De meerderheid werkt bij de sociale werkvoorziening. Driekwart van de meer dan 219.000 mensen met een Wajong-uitkering heeft dus geen baan. Dit terwijl een baan heel belangrijk is voor maatschappelijke participatie. Niet alleen moeten werkgevers worden verplicht om mensen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen op straffe van een solidariteitsbijdrage. Ook de bestaande arbeidsplekken met begeleiding en via de sociale werkvoorziening moeten worden beschermd. De voorgenomen bezuiniging van Rutte-II van 1,8 miljard op banen, inkomens en begeleiding van mensen met een beperking zal meer jongeren van hun baan beroven.

UITBREIDING TAKEN REGIONALE MELD- EN COÖRDINATIEFUNCTIE (RMC)

Scholen zijn verplicht om verzuim van niet-leerplichtige jongeren tot 23 jaar te melden op grond van de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC). Deze informatie komt dan terecht bij Bureau Leerplicht. Als het verzuim leidt tot schooluitschrijving benadert Bureau Leerplicht de jongeren schriftelijk. Dit helpt te voorkomen dat jongeren tot 23 jaar voortijdig school verlaten. Maar een grote groep jongeren valt niet onder de RMC of Leerplicht Plus. Jongeren uit het Voortgezet Speciaal Onderwijs en het Praktijkonderwijs zijn niet kwalificatieplichtig en vallen daarmee niet onder de leerplicht. Als deze jongeren geen Wajong-uitkering hebben (een groot aantal heeft dat niet), raken zij uit beeld. Jongeren zijn dan niet op school maar hebben ook geen werk. Zij verdwijnen zogezegd van de radar en worden aan hun lot overgelaten. De SP vindt het noodzakelijk dat de taken van de RMC worden uitgebreid. Zij zouden alle jongeren tot 23 jaar moeten gaan volgen, ongeacht hun kwalificatieplicht.

VMBO'S EN MBO'S KRIJGEN EEN WERKGEVERSPUNT

Start een werkgeverspunt als link tussen het onderwijs en het bedrijfsleven. Via een werkgeverspunt komen leerlingen in aanraking met echte werksituaties. Zij leren de regionale samenleving kennen. Leerlingen van het (V)MBO komen door werkopdrachten via het werkgeverspunt met het bedrijfsleven en de buurt in aanraking en leren spelenderwijs op de werkplek. Werkzoekenden en oudere werknemers kunnen bij bedrijven worden ingezet om jongeren te begeleiden. Zo kunnen ze samen levensechte projecten van een werkgeverspunt uitvoeren. Zo slaan we twee vliegen in een klap. Jongeren worden goed begeleid op de werkplek en ouderen en werkzoekenden kunnen ervaringen en beroepstrots overbrengen op jongeren. Bedrijven kunnen klussen en opdrachten uitbesteden bij het werkgeverspunt. Op deze manier blijven zij beter in contact met ontwikkelingen binnen het onderwijs en andersom.

BEHOUD DE STUDIEFINANCIERING

Het kabinet Rutte-II wil de studiefinanciering afschaffen. Door de basisbeurs om te zetten in een lening wordt een hoge drempel opgeworpen om te gaan studeren. Terwijl jongeren juist alle mogelijkheden moeten krijgen om te studeren. Vooral in crisistijd zouden jongeren gestimuleerd moeten worden om onderwijs te volgen. Afschaffen van de studiefinanciering past hier niet in. De SP pleit er daarom voor de studiefinanciering te behouden.

[WWW.SP.NL](http://www.sp.nl)